

*Бондаренко В.В., здобувач наукової
лабораторії з проблем досудового
розслідування Національної академії
внутрішніх справ*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ
ЗІ ЗНИЩЕННЯМ, ПІДРОБКОЮ АБО ЗАМІНОЮ
НОМЕРІВ ВУЗЛІВ ТА АГРЕГАТІВ
ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Незаконне заволодіння автотранспортними засобами з їх подальшою легалізацією шляхом підробки або знищення ідентифікаційних позначень як різновид кримінального бізнесу завдяки своїй прибутковості вважається надзвичайно привабливим для злочинців.

Криміногенна обстановка загострюється у великих містах (Київ, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Львів), у яких об'єктивно сконцентровано значну кількість автомобілів і попит

на них залишається високим. Найчастіше такі кваліфіковані злочини вчиняють організовані злочинні групи, учасники яких діють з розподілом ролей та високим рівнем спеціалізації, мають транскордонні зв'язки, використовують найсучасніші досягнення науки і техніки, комп'ютерні системи та передові інформаційні технології. Постійно вдосконалюються способи легалізації автотранспортних засобів, здобутих злочинним шляхом [1, с. 4].

Незаконний злочинний бізнес, заснований на реалізації викрадених автомобілів, все більше набуває транснаціонального характеру і за своїми доходами не поступається незаконному обігу наркотиків і торгівлі зброєю [2, с. 140].

Практика правоохоронної діяльності викликає серйозну занепокоєність зростанням злочинності, яка в правовій літературі має назву «кримінальний автобізнес». Це поняття охоплює досить широкий спектр злочинів, а саме - угони, крадіжки, зміну або знищення ідентифікаційних номерів вузлів і агрегатів, збут краденого, незаконне розмитнення, незаконну реєстрацію транспортного засобу в ДАІ. Оскільки кримінальний автобізнес займає певну нішу в злочинному середовищі, то відокремлювати його від інших злочинів таких, як шахрайство, вбивства, розбійні напади, грабежі, вимагання та інші не має сенсу. Злочинні угруповання, що спеціалізуються на автобізнесі, беруть під свій контроль діяльність комерційних структур, що займаються ввезенням і реалізацією автомашин закордонного виробництва, організують через них збут викрадених за кордоном автомобілів. Під їх контролем опиняються автомобільні заводи, автошляхи, через які здійснюється перегін автотранспорту, пункти перетину кордону.

Відтак проблема боротьби зі злочинами, які пов'язані із знищенням, підробкою або заміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу незаконним заволодінням транспортним засобом, що вчиняються на території України є надзвичайно актуальною. Правоохоронні органи спрямовують сьогодні значні сили і засоби на ліквідацію цього соціального зла. Проте результати цієї боротьби поки що не завжди задовольняють громадськість і державні органи.

Вжиті в останні роки правоохоронними органами України заходи щодо забезпечення розслідування незаконного

заволодіння автотранспортом з подальшою його легалізацією залишаються недостатньо ефективними. І хоча спостерігається зниження кількості злочинних замахів на автотранспорт, однак рівень їх розслідування ще доволі низький. Підrobка або знищення ідентифікаційних позначень транспортних засобів, збут кримінальних автомобілів перестають бути роботою кустарів-одинаків. Відбувається зміна кримінального світу: у своїй злочинній діяльності кримінальні структури використовують найсучасніші досягнення науки і техніки, комп'ютерні системи та новітні інформаційні технології, триває процес інтелектуалізації організованої злочинності. Фальсифікація, знищення номерів і збут транспортних засобів поставлені на потік і приносять кримінальному світу великі доходи [3, с. 3].

Підкреслимо, що кримінальна відповідальність за знищення, підrobку або заміну номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу вперше була встановлена у 2000 р. й з'явилася в Кримінальному кодексі України 1960 р. Кримінально-правова заборона знищення, підrobки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу містилася в главі IX «Злочини проти порядку управління», зокрема в статті 194-1 зазначеного Кримінального Кодексу України. Санкція основного складу, передбаченого в ч.1 ст. 194-1 КК України 1960 р. визначала альтернативні покарання у виді позбавлення волі на строк від двох до трьох років з конфіскацією майна або штрафу від п'ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією майна. Основне покарання за вчинення кваліфікованого злочину, передбаченого ч. 2 ст. 194-1 КК України 1960 р. було Відносно визначеним у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років і додатковим у вигляді конфіскації майна.

У подальшому законодавець передбачив кримінальну відповідальність за знищення, підrobку або заміну номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу в Кримінальному кодексі України 2001 р., в ст. 290 розділу XI «Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту». Санкція зазначеної статті передбачала альтернативні покарання у виді штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправних робіт на строк до двох років, або

обмеження волі на строк до трьох років. Після внесення законодавцем змін і доповнень у санкцію ст. 290 КК України, покарання було визначено у виді штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправних робіт на строк до двох років, або обмеження волі на трок до трьох років.

Вважаємо, що насамперед покарання за знищення або підробку ідентифікаційних номерів транспортного засобу має бути відносно однаковим із покараннями, передбаченими за однорідні злочини та узгодженим із злочинами, котрі за характером та ступенем суспільної небезпеки близькі до нього. Ось чому боротьба з транспортними правопорушеннями - велика й важлива соціальна проблема, яка вимагає реалізації не тільки економічних і технічних, а й організаційно-правових заходів. Серед різних правових заходів важливе місце займає кримінально-правова боротьба з правопорушеннями.

Підсумовуючи вище викладене, слід відзначити, що протягом останніх років в Україні спостерігається досить стійка тенденція поширення кримінальних правопорушень на транспорті. Для зменшення їх кількості потрібна, по-перше, зміна мислення та поведінки людей, досконале розуміння ситуації, починаючи від державного службовця і закінчуючи споживачем транспортних послуг. Мається на увазі підвищення культурного, морального рівня, правової культури, правосвідомості. Удосконалення діяльності органів державного контролю за дотриманням правил дорожнього руху всіма учасниками. Питання про кримінальні правопорушення на транспорті залишається актуальним та потребують додаткового наукового дослідження, тому що охоплює не лише велику кількість нормативно-правових актів, а також різноманітність правопорушень, які виникають в результаті правовідносин при умовах розвитку нової, сучасної держави в правовому і економічному аспектах.

Список використаних джерел

1. Розслідування злочинів, пов'язаних із знищенням, підробкою або заміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу [Текст]: метод. рек. / [С. С. Чернявський, О. М. Брисковська, А. А. Вознюк та ін.]. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2013. - 45 с.

2. Сезонов В.С. Автотранспортний засіб як об'єкт криміналістичного дослідження / В.С. Сезонов // Право і Безпека: наук. журн. - Х., 2013. - №2 (49). - С. 140-145.

3. Взаємодія підрозділів карного розшуку та інших служб ОВС у розкритті незаконного заволодіння автотранспортом: метод. реком. / [Чернявський С.С., Брисковська О.М., Канашиук А.В. та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі. - К.: НАВС, 2011. - 80 с.